

*Edice a materiály***Paměti Vojtěcha Jasného***Úvod k edici*

Vojtěch Jasný (*1925, Kelč) náleží k typu umělecké osobnosti, jež vedle vlastního díla, tedy filmů, soustavně pěstuje také záznamy a reflexe svého osobního a profesního života. Činí tak od počátku šedesátých let v podobě jednak nepravidelných *Filmových notesů* (od roku 1960), jež si psal dílem jako pracovní kalendář a zápisník filmových nápadů, dílem jako soukromý deník, jednak v podobě pravidelných *Diářů* (od roku 1963), které mají deníkovou formu a intimnější charakter. Zanechává tím jedinečné svědectví o své životné cestě – počínaje českým obdobím do sklonku šedesátých let, přes exil v západní Evropě až k americké etapě po přesídlení do New Yorku v lednu 1984.

Zde Jasný roku 1988 sepsal první hutný memoárový úhrn, čili paměti. Takto vznikly *Ikarské lety. Můj život ve filmu a film v životě*, které věnoval ženě „Květě za všechno“. Obsahují 437 rukopisných stran ve dvou svazcích; na titulu prvního svazku je uvedeno „New York 1988“, druhý svazek obsahuje na titulu „June 29, 1988“, na poslední stránce pak stojí „Dopsáno 7. srpna 1988 v New Yorku“. V životopisné ose jsou paměti dovedeny do konce šedesátých let. Druhý svazek končí poznámkou „Konec 1. knihy „Ikarské lety“, z níž plyne úmysl na pokračování. Rukopis zaslal Jasný do nakladatelství Sixty-Eight Publishers Zdeny a Josefa Škvoreckých v Torontě, ale k vydání nedošlo, a to jednak z edičních důvodů, jednak v souvislosti se změnou společenských poměrů po roce 1989.¹⁾

Nicméně Jasný v projektu pamětí pokračoval, byť ve změněné podobě, a na výzvu Radio Free Europe (iniciátorem byl Frank Kanka)²⁾ sepsal v letech 1989 až 1990 pro její československé vysílání novou verzi pamětí, respektive jejich pokračování. Vyjma první kapitoly, která rekapituluje české období, se v dalších osmi podrobně zabývá obdobím evropského exilu (1970–1983) a chronologicky tak navazuje na předchozí *Ikarské lety*. Paměti pro RFE Jasný sám namluvil (natáčelo se ve studiu RFE a Voice of America na Manhattanu); vysílalo se na pokračování od jara 1989 do léta 1990.

1) Josef Škvorecký mně k tomu v dopise z 20. 3. 2008 napsal, že od Vojtěcha Jasného tehdy obdrželi „rukou psaný rukopis dost značného rozsahu. Nebyl moc dobře čitelný, pro nahuštěnost nešel zredigovat [...], a Jasný nám nedokázal poslat pořádný, na stroji napsaný rukopis. Potom přišla Sametová revoluce, my jsme těžce dodělávali knihy, které už čtenáři objednali [...]. Takže k vydání nedostatečně připraveného rukopisu prostě nedošlo.“ Vojtěch Jasný mi potvrdil (v telefonickém rozhovoru 21. 3. 2008), že Škvoreckým zaslal xerokopii rukopisu, na jehož přepisu neměl čas dále pracovat.

2) Frank Kanka (1926–2005) pracoval od roku 1951 pro Svobodnou Evropu v Mnichově a posléze v New Yorku (až do jejího přestěhování do Prahy roku 1994). Jako novinář proslul zejména rozhovory s významnými exulanty.

Tato edice pracuje s původní písemnou verzí pamětí pro RFE, jež má 167 strojopisných stran – volných listů formátu A4.³⁾ Soubor je vložen do desek s nápisem *RFE Broadcasting. Originál. První na stroji i s písemnými opravami.*⁴⁾ Jednotlivé kapitoly jsou v záhlaví opatřeny římskými číslicemi I – IX (u kapitol I – V je navíc uvedeno „vysílání pro Svobodnou Evropu“, případně jazyková varianta této informace) a datací, kdy byla daná kapitola napsána: první je datována „březen 1989“, poslední „August 7, 1990“.⁵⁾

Stránkové číslování souboru je dvojí: jednak je číslována každá kapitola zvlášť, jednak je (ručně, tedy dodatečně) číslován soubor jako celek. Nejkratší kapitola má sedm stran (č. II, která se vymyká tím, že Jasný popisuje svou čerstvou zkušenost ze setkání světových režisérů na MFF Cannes v květnu 1989 nad tématem Film a svoboda), nejdelší padesát dva stran (č. V, napsaná v létě 1989, kde se zabývá pracovním hektickým a úspěšným obdobím kolem poloviny sedmdesátých let).

Zde přetiskujeme kapitolu č. IV (napsanou v květnu 1989), v níž Vojtěch Jasný líčí počátky exilu (v originále má třináct strojopisných stran, tj. dvacet tři normostran, v souboru je na s. 36–50).

Ediční poznámka:

Edice vychází ze zásad pro vydávání novodobých historických pramenů. Uchovávají se formální znaky původního dokumentu – členění textu, jeho grafická úprava apod. V původní podobě se uchovává psaní slov cizího původu i jazykový svéráz včetně archaismů (universita, krise, pension, originelní, víze, komeršels, supersuperstáři, taxíkář, toš, kultura, aj.). Cizí ženská jména se ponechávají v nepřechýlené formě.

Bez značení se opravuje interpunkce, zjevné překlepy a pravopisné chyby, a sjednocuje se rozkolísané psaní slov. Názvy filmů se převádějí do kapitálek (v originále psáno rozličně, někde velkými písmeny, jinde malými písmeny s uvozovkami či bez nich). Ostatní názvy se převádějí do kurzívy (v originále psáno obyčejně bez uvozovek). Další ediční zásahy jsou přímo v textu vyznačeny hranatými závorkami. V hranatých závorkách jsou podle potřeby doplněny chybějící části osobních jmen (křestní jméno či příjmení), případně další doplňující údaje, a to při prvním výskytu daného jména v textu. Ve formě poznámek pod čarou jsou doplněny plné či originální názvy zmiňovaných filmů, rok a země výroby a případně televizní produkce, a to při prvním výskytu daného titulu v textu. Ve formě poznámek pod čarou jsou uvedeny i další komentáře.

3) Vedle této (jediné) strojopisné verze existuje ještě starší verze rukopisná (datovaná 5. září 1988 – leden 1989), kde je na titulním listě (později) vepsáno: „Hlavně cenný rukopis IKARSKÉ LETY. Pro vysílání Svobodné Evropy. A hle: SAMETOVÁ.“ [Mněna „sametová revoluce“ 1989; pozn. editora.]

4) Strojopis obsahuje rukopisné korektury.

5) Počátkem roku 1990 se Jasný pustil do realizace dokumentárního filmu PROČ HAVEL? (WHY HAVEL?, 1991), který vznikl v kanadsko-české koprodukci a za účasti Miloše Formana jako průvodce filmem. Práce na tomto projektu ukončila paměti pro RFE. A na další pokračování memoárové řady, jež by zahrnovalo americké období (od roku 1984), od té doby nedošlo. Jasný k tomu dodal (v telefonickém rozhovoru 21. 3. 2008), že tehdy (tj. počátkem devadesátých let, kdy se znovuobjevila možnost točit), si řekl: „Nač psát paměti, když ještě můžu dělat filmy.“

Všechny zde citované a publikované dokumenty (včetně fotografií) jsou součástí Osobního fondu Vojtěcha Jasného, uloženého v Ústavu filmu a audiovizuální kultury Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a spravovaného editorem.

Edice byla připravena s laskavým souhlasem a za spolupráce Vojtěcha Jasného.

Použité prameny:

Vojtěch Jasný: *Ikarské lety. Můj život ve filmu a film v životě*. New York, 1988 [rukopis, 1. sešit, s. 1–184].

Vojtěch Jasný: *Ikarské lety*. New York, 1988 [rukopis, 2. sešit, s. 185–437].

Vojtěch Jasný: *Hlavně cenný rukopis „IKARSKÉ LETY“*. Pro vysílání Svobodné Evropy. New York, 5. 9. 1988 – leden 1989 [rukopis, nestránkováno].

Vojtěch Jasný: *RFE Broadcasting. Originál. První na stroji i s písemnými opravami*. New York, 1989–1990 [střihopis, 167 s.].

Telefonický rozhovor editora s Vojtěchem Jasným 21. a 31. 3. 2008 na lince Brno – New York.

E-mailová korespondence editora s Josefem Škvoreckým z 20. a 28. 3. 2008 na lince Brno – Toronto.

Jiří Voráč